

Nr 287

Av herr **Göransson m. fl.**, om inrättande vid karolinska institutets rättsmedicinska institution av en laboratorstjänst för antropologisk forskningsverksamhet.

Att få kunskap om sin härkomst är en mänsklig rättighet både av biologiskt-etiska skäl och därför att föräldraskapet har verkningar i medicinskt, socialt-ekonomiskt och juridiskt-arvsrättsligt hänseende. Genom den höga skilsmässofrekvensen och det stora antalet barn födda utom äktenskapet har faderskapsfrågorna speciell aktualitet i Sverige.

Statsrevisorerna har tagit upp frågan om icke fastställda faderskap till barn utom äktenskap i sin den 15 december 1954 avgivna berättelse och därvid lämnat vissa ur statistisk årsbok för år 1954 hämtade uppgifter. Enligt dessa fanns i riket den 31 december 1952 sammanlagt 85 934 utom äktenskapet födda barn, för vilka barnavårdsman var förordnad; av dessa var 7 999 eller 9,31 % utan fastställt faderskap. Av sistnämnda antal var 3 532 under 2 år, 4 108 i åldern 3—15 år samt 359 fyllda 16 år och äldre.

Av utredningar som företagits av ett par av statens socialvårdskonsulenter framgår, att antalet utom äktenskapet födda barn, för vilka fader ej finnes antecknad i kyrkoböckerna, är långt större än vad föregående siffror utvisar. Sålunda har konsulenten i sjätte distriktet F. Dahlström konstaterat att av 17 307 barn födda under åren 1931—1948 saknades i Malmöhus län uppgifter om faderskap i 2 448 fall.

Förevarande spørsmål har direkt ekonomisk betydelse för statsverket och kommunerna, eftersom en möjlighet tillskapats för dessa barn att erhålla s. k. särskilt barnbidrag. Bidraget utgår under 13 år med högst 600 kronor per år, varför bidragets maximum för ett barn uppgår till 7 800 kronor. Enligt statistisk årsbok för 1954 (tab. 262) åtnjöt under år 1953 953 barn, vilkas fäder var okända, särskilt barnbidrag. Kostnaderna härför uppgick under åren 1950—1953 till i medeltal 260 000 kronor per år, som fördelas på staten och kommunerna.

Statsrevisorerna framhåller vikten av skärpta ansträngningar för att få faderskapen fastställda och åberopar härvid de nu berörda ekonomiska skälen men fäster också uppmärksamheten på de familjesociala. Om intresset i denna motion särskilt inriktas på de familjesociala skälen, förtydligade om man så vill till humanitära skäl, beror detta på vetenskapen om att det är av allra största betydelse för en människa att få kännedom om vem som är hennes far. Få ting torde vara så deprimerande som den realitet som ligger bakom kyrkobokens anteckning »fadern okänd».

När det gäller faderskapsefterforskning bör icke förbises de efter hand ökade möjligheterna att med vetenskapliga hjälpmedel föra positiv bevisning om att viss man är fader. Härom har de sakkunniga som förra året avlämnade förslag till ärvdabalk (SOU 1954:6) anfört (s. 156) bl. a. följande.

Det blir efter hand allt större möjlighet att med vetenskapliga hjälpmedel föra positiv bevisning om att viss man är fader. Härmed reduceras faran för att faderskap ej skall kunna fastställas när två eller flera haft samlag med modern under konceptionstiden. Denna utveckling skulle helt naturligt påskyndas om den antropologiska forskningen finge ökade resurser till sitt förfogande, och de sakkunniga vilja understryka nämnda forsknings synnerliga betydelse för frågan om faderskapets fastställande.

Efter framställning från ärvdabalkssakkunniga hemställde medicinalstyrelsen tidigt på hösten 1953 hos karolinska institutets lärarkollegium att kollegiet måtte vidtaga åtgärder för inrättande av en tjänst för antropologisk faderskapsforskning. På grund av denna hemställan inrättades vid rättsmedicinska institutionen en försöksavdelning för antropologiska faderskapsundersökningar. Denna avdelning började sin verksamhet i november 1953 och sköttes till en början av frivilliga krafter utan ersättning. Meddelande om avdelningens verksamhet och anvisningar beträffande förutsättningen för att få undergå sådan undersökning har lämnats i en stencilerad promemoria som utsändes i september 1954 till alla barnavårdsnämnder och domstolar samt till ledamöter av Sveriges advokatsamfund. Under tiden 1 juli—31 december 1954 utgick till den undersökande läkaren ett arvode av 1 700 kronor per månad från åttonde huvudtitelns anslag till Gemensamma universitetsändamål att disponeras av karolinska institutet.

I petitum den 22 september 1954 föreslog universitetskanslern (1955, 8 ht., s. 197) med anledning av framställning av lärarkollegiet inrättande av dels en docentur i arvsbiologisk forskning, dels en tjänst som laboratoriebiträde i Cg 11 samt 5 000 kronor för antropologisk forskningsverksamhet (s. 203), men dessa anslagsäskanden har icke tagits upp av departementschefen. Härigenom har uppstått ett läge som kan tvinga rättsmedicinska institutionen att nu nedlägga verksamheten. Vad detta skulle innebära framgår av det förhållandet, att fram till den 31 december 1954 61 faderskapsärenden, omfattande 233 personer, varit föremål för undersökning, och att ett 20-tal ärenden redan antecknats för undersökning under 1953. Undersökningsavgiften inklusive utlåtande och analys är fix och utgör 50 kronor per undersökt person. Denna avgift betalas direkt till rättsmedicinska institutionen av den som begärt undersökningen, t. ex. någon av parterna, domstol eller barnavårdsnämnd. Till avdelningen remitteras ärenden från hela landet ävensom från enskilda personer, barnavårdsnämnder, underrätter, hovrätter och högsta domstolen. Genom avdelningens när-

belägenhet till statens rättskemiska laboratorium har ett intimt samarbete bedrivits med denna anstalt; i anslutning till blodprovstagningen på rättskemiska anstalten har kostnadsfri antropologisk faderskapsundersökning beretts på rättsmedicinska institutionen.

Det är nämligen mycket väsentligt för tillförlitligheten i faderskapsundersökningarna att kunna använda antropologiska undersökningar jämsides med den i juridisk praxis godtagna blodgruppsbestämningsmetoden. Finner man, att en man vid den antropologiska undersökningen är osannolik som fader, kan man få detta resultat bekräftat, genom att han på grund av sin blodgrupp kan uteslutas som möjlig fader. Hittills har de antropologiska faderskapsundersökningarna arbetat med ett utvalt material så till vida, att endast de män, som inte genom blodgruppsbestämningen blivit friade som fäder, kommit till undersökning. Genom den antropologiska faderskapsundersökningen kan man emellertid även nå positiva resultat, d. v. s. man kan visa att en viss man *måste* vara barnets fader. Om undersökningen göres på ett förberedande stadium kan domstolsprocesser mången gång undvikas, vilket dessutom underlättas av att den direkta undersökningsavgiften är satt relativt låg. Åtskilliga män är villiga att erkänna faderskapet till ett barn om blott faderskapet kan tillförlitligen styrkas. Det inträffar sålunda att en man, som haft förbindelse med en kvinna, själv begär att bli undersökt för att få bestämt besked om han kan vara fader till hennes eller något av hennes barn, enär faderskänslan driver honom att uppfylla sina förpliktelser mot barnet.

Då behovet av nyssnämnda försöksverksamhet icke synes kunna sättas i fråga, och med hänsyn till att ärvdabalkssakkunniga i sitt betänkande föreslagit att antropologiska faderskapsundersökningar i vissa fall skall göras obligatoriska, är det angeläget att staten lämnar tillräckliga medel för verksamheten från och med den 1 juli 1955. Om härigenom envar för vilken fråga om faderskap är aktuell kan få möjlighet att till rimlig kostnad undergå antropologisk undersökning, lärers antalet okända faderskap efter hand kunna nedbringas. De hittills gjorda erfarenheterna visar nämligen att antalet fastställda faderskap under verksamhetens gång befunnit sig i stigande; de uppgår till väsentligt flera än de fyra fall som skulle betala den laboratorstjänst som nedan föreslås. Vid sidan härav må beaktas värdet av fastställda faderskap ur familjesocial synpunkt och vad kännedom om faderskapet betyder för att en människa skall kunna rota sig i samhället och få en känsla av samhörighet och gemenskap.

Vad som behövs för att avdelningen skall kunna arbeta vidare är en laboratorstjänst. Denna bör placeras i lönegrad Ca 34, varvid kostnaden blir 24 408 kronor per år.

Med stöd av det anförda hemställas,

att riksdagen måtte från och med budgetåret 1955/56

på karolinska medicokirurgiska institutets personalstat
uppföra en laboratorstjänst i lönegrad Ca 34 för antropolo-
gisk forskningsverksamhet vid rättsmedicinska institutio-
nen.

Stockholm i januari 1955

Hardy Göransson

G. Branting

Ingrid Gärde Widemar

Anna Sjöström-Bengtsson

Gärda Svenson
